

ἡ ἐσωτερικὴ ἡσυχία τῆς ἱερᾶς τοῦ Διὸς χώρας διατηρήθη εἴτε ἐξ ἐμφυλίων ἐρίδων τῶν ἡλεικῶν λαῶν, εἴτε ἐξ ἐπανκστάσεων τινῶν ἐξ αὐτῶν κατὰ τῆς κυριάρχου Ἡλίδος, ὅτε παρενόηθαιον καὶ Ἀρκάδες, ἢ Λακεδαιμόνιοι ἢ ἐν γένει ξένοι εἰς τὰς ἐγγχωρίους διενέξαις, καὶ ποτε μάλιστα καὶ ὁ ἐν Ὀλυμπίᾳ γῶρος ὑπῆρξε μνημεῖον τοιαύτης βίαιοπραγίας τῷ 364 π. Χ., διατηρήθη ὅμως ἀνκλιώτως περίπου ἡ ὕλική καταστάσις τῆς Ἡλείας καὶ ἡ ἱερότης αὐτῆς: ἀλλ' αὐτὴ πλέον δὲν ἠδύνατο περισσότερον ἀπάρχατος νὰ διαμείνῃ, ὅτε κατὰ τοὺς χρόνους τῶν διαδόχων τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ ἡ ἐσωτερικὴ τάξις τῆς χερσονήσου διατηρήθη καὶ ἡ ἐκ τῶν παλαιῶν συνθησῶν θεοσευτικὴ εὐλάβεια ἐγκλωβώθη καὶ τέλος κατέπεσεν: ἔκτοτε δὲ καὶ ἐπὶ τῶν βωμαϊκῶν χρόνων καὶ ἐπὶ τῶν βαρβαρικῶν εἰσβολῶν καὶ ἐπὶ τῆς φραγκοκρατίας καὶ ἐπὶ τῆς τουρκικῆς δουλείας διὰ τὸ εὐφορον αὐτῆς ἡ Ἡλείς ἀπετέλει τὸ μῆλον τῆς ἔριδος μεταξὺ τῶν ἰσχυρῶν, τῶν φιλοπράγων ἐπιδρομῶν καὶ πάντων ἐν γένει τῶν κατακτητῶν.

Ὁ ἀγροτικὸς ὄμως χαρακτήρ, ὃν ὤφειλεν ἡ Ἡλὶς εἰς τὰ ἀρχαιότερα αὐτῆς ἔθιμα καὶ συνθησῆς, καθ' ἧς, ὡς Παιουσάνης λέγει, Ἡλεῖοι παλαιότατα εὐνομώτατοι Πελοποννησίων ἦσαν, διατηρήθη καὶ μετὰ τῆς ἀγρίας πολιτικῆς φραγίας καὶ μετὰ τὴν διατάρραξιν τῆς ἱερότητος τῆς χώρας ἀπὸ μέρους τῶν ξένων, ὥστε, ἐν ᾧ ἐν γένει παρὰ τοῖς Ἑλλησιν ἐπεκράτει ἡ τάσις τοῦ νὰ ἐνῶνται οἱ πληθυσμοὶ καὶ συμπυκνῶνται μᾶλλον εἰς τὰς πόλεις, παρὰ τοῖς Ἡλείοις τούναντίον εἶχεν ἐξαικολουθήσει ὁ ἔρωσ τοῦ ἀγροτικοῦ βίου καὶ τῶν ἐν τῇ ὑπαίθρῳ γῶρῳ ἐργασίῶν, ὡς αὐτὸς συνειθίζετο ἐν τῇ Πελασγικῇ ἐποχῇ. Καὶ ἐπὶ Πολυβίου τοῦλάχιστον (περὶ τὸ 200 π. Χ.) ἡ τῶν Ἡλείων γῶρα διαφερόντως καταφεύτο καὶ ἔγεμε κατοίκων καὶ πλούτου ὑπὲρ τὴν ἄλλην Πελοπόννησον, καὶ τινες τῶν ἐγγχωρίων τοσοῦτον ἠγάπων τὸν ἐν τοῖς ἀγροῖς βίον, ὥστε ἐπὶ δύο καὶ τρεῖς γενεάς, διαστημαθὲν δηλ. ὀλοκλήρου ζωῆς, ἂν καὶ ἀκοῦσκαν περιουσίαν εἶχον, οὐδαμῶς εἶχον μετῴθι εἰς πᾶν πρωτεύουσαν Ἡλιν, τὸ ἄστυ τῶν

Ἡλείων, καὶ οὐδέποτε εἶχον μετῴθαι τῆς ἐκκλησιας τοῦ δήμου. Εἰς τοῦτο ὅμως συνετέλει καὶ τὸ ὅτι οἱ πολιτευόμενοι μεγάλως ἐμερίμωνον περὶ τῶν χωριστῶν, εἴτε ἀποστέλλοντες περιδικτοὺς διακστὰς εἴτε ἐγκαθηδρόνουντες αὐτοὺς διαρκῶς ἐν τοῖς τόποις, ἐν τῷ δίκαιον κατὰ τόπους διεξήχθηται, καὶ πρὸς τοῦτοις, ἵνα μηδὲν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀπ' αὐτῶν ἐλλείπη, παρεχομένων τῶν πάντων ὑπὸ τῶν περιεχομένων καπῆλων καὶ τῶν τοιούτων τῆ μερίμνη τῆς κεντρικῆς διοικήσεως. Ἡ Ἡλὶς λοιπὸν ἐν τῇ φυσικῇ αὐτῆς μορφῇ οὐ μόνον ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ τῆς κατοικήσεως συνθησῆι ἀπετέλει ἰδιότροπον ἀντίθεσιν πρὸς τὰς λοιπὰς γῶρας τῆς Χερσονήσου.

Πρὸς τοῦτοις δ' ἡ Ἡλείς εἶνε οὐ μόνον γῶρα πρὸς τὰ ἐκτὸς ἀκροσφαλέστατα ὑρίζομένη καὶ ἀσθενῶς ὑπερκαπιζομένη, ἀλλὰ καὶ καθ' ἑαυτὴν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἀκνόνιστος καὶ οὐχὶ συννηῶμενον ὄλον ἀποτελοῦσα. Ὑπὸ μεγάλου κρημνοῦ παραλλήλως ῥεόντων ὑδάτων διακοπτομένη διασχίζεται εἰς μίαν σειρὰν κοιλάδων καὶ πεδιάδων εἰς οὐδαμίαν φυσικὴν ἐνότητη συνδεομένων. Διότι πρὸς Ν. μὲν εἶνε ἡ μεσσηνιακὴ παραλίη μίαν καθ' ὅλου ὁμοιοειδῆς συνέχειαν τῆς ἡλεικῆς καὶ τὸ βεῦμα τῆς Νέδας μίαν κῦθιζέτος μόνον ὁροθητικὴ γραμμὴ, ὡσαύτως δὲ καὶ πρὸς Β. ἡ ἀγαθὴ παραλίη καὶ τὸ βεῦμα τοῦ Λακρίσου, ἐν δὲ τῷ ἐσωτερικῷ διακρίνεται τριπλῆ διάρθρωσις τῆς γῶρας, δηλ. ἡ τριφυλιακὴ, ἡ πισικὴ καὶ ἡ τῆς κοίτης Ἡλίδος. Καὶ Τριφυλίαν μὲν ἀπὸ τῶν ἐν αὐτῇ κατοικουσῶν τριῶν φυλῶν ἐκκλεῖτο ἐκεῖνο τὸ διαμέρισμα τῆς ἡλεικῆς γῶρας, ὅπερ ἐξετείνετο μεταξὺ τοῦ Ἀλφειοῦ ποταμοῦ ἀπὸ Βορρᾶ, τοῦ κυπαρισσιακοῦ κόλπου ἀπὸ δυσμῶν, τοῦ ποταμοῦ τῆς Νέδας ἀπὸ νότου καὶ τοῦ ἄνω εἰρημένου παρὰ τὴν Ζούρτσαν παραποτάμου αὐτῆς ὡς καὶ τοῦ Διάρχοντος ἀπ' ἀνατολῶν, ἤτοι ὁ σημερινὸς γῶρος τῶν πεδινῶν μερῶν τῆς ἐπαρχίας Ὀλυμπίας, καὶ ἔτι ἀκριθέστερον ὁ γῶρος τῶν νῦν δήμων Βώλακος, Σκιλλοῦντος καὶ Ἀρήνης, καὶ τὸ πρὸς δυσμὰς ἡμισὺ που τῶν ὄρειων δήμων Ἀλιφείρας, Ἀνδριτζάνης καὶ Φιγαλείας, εἴτε καὶ πρὸς Δ. καταφέρεται τῆς ῥάχως τῆς Μίνθης διατεμνο-